

Вирішення цієї проблеми відбувалося шляхом створення широкої мережі гуртків та шкіл грамоти, а також індивідуального навчання. До організації процесу боротьби з неграмотністю в основному залучалися культармійці та вчителі. Впродовж 1945–1947 рр. навчанням охоплено 105 неграмотних та 75 малограмотних жінок. Станом на 1 січня 1948 р. у Тернополі налічувалося 132 неграмотних та 94 малограмотних жінки [5, арк. 8]. Кількість неписьменних та малописьменних жінок у 1950 р. значно зменшилась та становила 27 та 70 відповідно [11, арк. 17].

Таким чином, політика радянської влади стосовно жіноцтва Тернополя у перші повоєнні роки характеризувалася низкою ідеологічних заходів. Для контролю та впливу на місцевих жінок створювалася ціла система спеціальних організаційних структур, що займалися вирішенням конкретних завдань вищого партійно-радянського керівництва. Участь жінок у громадському житті міста була сприятливою для здійснення багатьох завдань, зокрема значна увага приділялася шефству над дитячими садочками, допомозі дітям-сиротам та багатодітним матерям, діяльності комсомольських організацій, а також ліквідації неписьменності та малописьменності серед дорослого населення. Проте, залучення жіноцтва до політичної діяльності, а особливо з місцевого населення, було лише формальністю. З одного боку, отримавши рівні права з чоловіками, вони могли брати участь у виборах, обіймати партійні та державницькі посади, однак, тотальний контроль з боку партії гальмував процес залучення жінок до суспільно-політичного життя міста.

Список використаних джерел

1. Галаган В. Советская женщина: портрет в ретроспективе. К.: Знание, 1990. 48 с.
2. Державний архів Тернопільської області (далі – Держархів Теннопільської обл.). Ф. П-3. Оп. 1. Спр. 104. 35 арк.
3. Там само. Спр. 105. 34 арк.
4. Там само. Спр. 106. 55 арк.
5. Там само. Оп. 1. Спр. 142. 38 арк.
6. Там само. Спр. 143. 167 арк.
7. Там само. Спр. 173. 185 арк.
8. Там само. Спр. 174. 71 арк.
9. Там само. Спр. 175. 161 арк.
10. Там само. Спр. 209. 102 арк.
11. Там само. Спр. 210. 68 арк.
12. Там само. Спр. 211. 61 арк.
13. Там само. Спр. 275. 339 арк.
14. Там само. Спр. 325. 122 арк.
15. Там само. Ф. Р-1604. Оп. 1. Спр. 58. 436 арк.
16. Жіночі студії в Україні. Жінка в історії та сьогодні: монографія / [за загальн. ред. Л. Смоляр]. Одеса: Астропринт, 1999. 440 с.
17. Попп Р. Політика радянської системи щодо жіноцтва Дрогобиччини у перші повоєнні роки(1944–1953) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. Спецвипуск III. Дрогобич: Посвіт, 2017. С. 328–336.
18. Смольницька М. Гендерна політика в УРСР: правове закріплення та напрями реалізації (середина 1940-х–перша половина 1960-х рр.) // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика: Зб. ст. К: Інститут історії України, 2012. Вип. 17. С. 85–94.
19. Стародубець Г. Проблема легітимізації більшовицько-радянської влади в західноукраїнському регіоні у повоєнний період (1944–1946 рр.) // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. 2013. Вип. 20. С. 49–53.
20. Чорній Г. Діяльність жіночих рад Львівщини в середині 1940-х – першій половині 1950-х років // Науковий журнал «Молодий вчений». Херсон: Гельветика, 2017. Вип. 3 (43). С. 199–203.
21. Чорній Г. Політико-пропагандистська робота радянської влади у середовищі жіноцтва міста Тернополя (1947–1953 рр.) // Історія України: сучасні виклики: матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. С. 129–138.

Галина Стародубець; Володимир Стародубець

ПАРТІЙНО-РАДЯНСЬКА НОМЕНКЛАТУРА ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ В 1944–1946 РР. ПІДБІР ТА КОМПЛЕКТУВАННЯ ОБЛАСНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

Російсько-українська війна, яка де-факто триває уже третій рік, де-юре, на жаль, не знайшла свого конкретного визначення як у національному, так і міжнародному правовому полі. Тим не менше, вона оголила на українському тілі рани, які колонізатори намагалися прикрити або грубою в'язничною роботою, або барвистою свитою запопадливого колаборанта. Новітні ідеологи «русского міра», за умов свідомого чи несвідомого потурання української влади та політичного істеблїшменту, зуміли нав'язати частині українського суспільства «паралельну віртуальну реальність», тим самим намагаючись фрагментувати його на внутрішнє протистояння.

З огляду на це, життєво необхідною умовою збереження української державності як такої, є не тільки забезпечення збройного захисту наших кордонів, але й, що не менш важливе, інтегрування громадян, уражених «вірусом руского міра» в українське суспільство. У глобальному історичному масштабі ця проблема не є унікальною. У той чи інший спосіб із нею зіткнулися держави, що пережили світовій війни, внутрішні військово-політичні конфлікти у формі революції чи громадянської війни. Україна має власний досвід вирішення проблеми включення окремого регіону загальнодержавну систему координат. Маємо на увазі процес радянзації західноукраїнських областей у 40-і рр. ХХ ст.

Відразу після звільнення регіону від німецьких окупантів, надзвичайно гостро постало кадрове питання, а саме: проблема підбору та розстановки партійно-радянських кадрів на ключові номенклатурні посади. Вирішення її в складних умовах збройного антирадянського руху Опору мало свої особливості. дослідження та вивчення яких крізь призму набутого досвіду, може в майбутньому допомогти українській владі уникнути багатьох помилок та прорахунків у процесі відновлення державних структур на тимчасово окупованих східних територіях України після їх визволення від окупантів.

Мета статті – охарактеризувати якісний склад партійно-радянських посадовців вищого рівня влади Тернопільської області, спосіб і критерії їх підбору та причини високого рівня плінності впродовж 1944–1946 рр.

Тернопіль визволено 15 квітня 1944 р. в період весняного наступу Червоної армії в ході Проскурівсько-Чернівецької операції. З метою встановлення (відновлення) радянської влади на визволених територіях, у другій половині 1943 р. створено оперативні групи партійно-радянського, комсомольського і господарського активу, формування яких відбувалося на підставі постанови РНК СРСР і ЦК ВКП(б) від 21 серпня 1943 р. «Про невідкладні заходи по відбудові господарства в районах, визволених від німецької окупації» та спеціального розпорядження ЦК КП(б)У від 13 жовтня 1943 р. [1, с. 93]. Ці групи склали ядро майбутніх органів влади і управління західних областей.

Відновлення діяльності органів партійної та радянської влади на Тернопільщині відбувалося під керівництвом першого секретаря обкому КП(б)У І. Компанця відразу після визволення населених пунктів Червоною армією. Процес радянзації, зазвичай, розгортався у напрямку з районної периферії – до обласного центру. Оскільки центрами акумулювання усієї повноти владних повноважень виступали обласні, районні та міські комітети КП(б)У, котрим «відводилася роль провідників партійних рішень у роботу місцевих Рад, їхніх виконавчих комітетів, обласних управлінь республіканських і союзних міністерств та відомств тощо» [2, с.196], то у рейтингу пріоритетності призначення представників влади партійні посадовці перебували на першому місці.

В умовах повоєнного часу спостерігалось зростання їхнього функціонального навантаження, зумовлене не тільки необхідністю організації відбудовчих процесів у регіоні, але й мобілізації сил для збройної боротьби з національним рухом і формування відповідної сталінської системі ідеологічної атмосфери.

У результаті діяльності членів оперативної групи до «25 травня 1944 р. усі звільнені райони Тернопільської області були укомплектовані головами райвиконкомів і завершувався процес призначення там секретарів райкомів (перших і других) та секретарів по кадрах [3, арк. 88]. Станом на серпень 1944 р. «до складу області входило 38 сільських районів і 3 міста обласного підпорядкування: Тернопіль, Чортків і Кременець. Дев'ять районів області: Бережанський, Бучацький, Зборівський, Золотниківський, Золотопотіцький, Козівський, Коропецький, Монастириський, Підгаєцький були звільнені тільки наприкінці липня 1944 р.» [4, арк. 24].

Основним джерелом рекрутизації номенклатурних кадрів у західні області України загалом, та в Тернопільську область, зокрема, виступали відряджені за розпорядженням ЦК КП(б)У комуністи зі східних регіонів УРСР. У відповідності з архівними джерелами, до 1 липня 1944 р. таких спеціалістів у область прибуло 3023, з яких 176 були чиновниками партійної сфери і 110 – радянської [5, с. 231].

Серед новопризначених посадовців була частина тих, хто до війни працював у західноукраїнському регіоні, якщо не на партійній посаді, то, принаймні, керівником в іншому секторі державного управління. На відміну від своїх колег, котрі вперше зіткнулися із реаліями цього регіону, колишні працівники партійно-радянського чи господарського сегменту державного управління Західної України були вже знайомі з його особливостями, завдяки чому їм було простіше адаптуватися до складних військово-політичних умов. Частина з них добровільно поверталися на попереднє місце роботи, як-от перший секретар: «Лановецького райкому партії Гвалін, який до війни працював на посаді другого секретаря цього ж райкому; Велико-Бірківського РК КП(б)У Білоконь (до війни обіймав посаду голови райвиконкому); Вишнівецького райкому партії Агаєв, який раніше працював завідувачим райземвідділом у Лановецькому районі» [6, арк. 105–106].

Такі чиновники цінувалися надзвичайно високо, адже вони були обізнані зі специфікою роботи в умовах західних областей. Нехай не повною мірою, однак уявляли масштабність проблем, які треба було вирішувати відразу після війни. Не менш важливим було й те, що

місцевому населенню вони так само вже були знайомі. Переважна більшість з них поверталася на попереднє місце роботи з евакуації або фронту. В умовах повоєнного кадрового голоду ці спеціалісти склали ядро керівної партійної номенклатури регіону.

У перші повоєнні роки спостерігалася, нехай і повільна, але позитивна динаміка процесу відновлення радянської влади, що стало можливим завдяки широкому залученню для роботи в державних і партійних установах фахівців з немісцевою пропискою. Однак така політика в умовах тотального дефіциту власних управлінців, з одного боку, дозволила пришвидшити темпи відбудови зруйнованого війною господарства, інтегрувати регіон у республіканську та загальносоюзну систему, з іншого – сприяла поглибленню соціально-політичного конфлікту лінією розмежування на «своїх» та «чужих». Ідентифікація «чужих» здійснювалася за ознакою їх походження, мови спілкування, політичної орієнтації, зокрема, членства у лавах ВКП(б), перебування на номенклатурній посаді.

Номенклатурна система відразу напрацьовувала фільтраційну схему соціально-політичних обмежень щодо кандидатів на заміщення вакантних посад керівників, закладаючи тим самим основу для формування привілейованої соціальної страти як всередині західноукраїнського суспільства, так і партійно-державної номенклатури. У цьому контексті варто зауважити, що практика призначення на відповідальні посади, відряджених зі східних та південних регіонів УРСР спеціалістів, яка мала місце в перші повоєнні роки, збереглася до кінця сталінської епохи. У силу різних причин регіональні керівники неохоче ділилися владою із представниками місцевої еліти, надаючи перевагу «політично благонадійним».

Справедливим буде зазначити, що така кадрова політика викликала певне занепокоєння як з боку республіканської влади, так і окремих посадовців регіонального рівня. Зокрема, у конспекті доповіді секретаря з кадрів Тернопільського обкому КП(б)У про попередній підсумки підбору і розстановку кадрів за перше півріччя 1944 р. наголошується: «Багато обласних керівників, секретарів райкомів партії неправильно і шкідливо зрозуміли, що на керівну роботу потрібно ставити тільки людей зі східних областей, тільки привезених, так би мовити, імпортних. По їхньому виходить так: прийшли німці – займають керівні пости німці, прийшла радянська влада – виходить, що повинні займати керівні пости вихідці зі східних областей, «варяги» повинні. Це не вірне розуміння, політично шкідливе і непотрібне» [7, арк. 94]. Зауважимо, що, по-перше, предметом критики партійного функціонера виступає не стільки спосіб підбору партійно-радянської номенклатури, скільки господарської. По-друге, він опосередковано позиціонує більшовицько-радянську владу як «чужу», порівнюючи схожість її кадрової політики зі здійснюваною німецькими окупантами. Але навіть незважаючи на очевидну помилковість та потенційну безперспективність такого способу підбору керівних кадрів для західних областей України впродовж 1944 р., він продовжував залишатися домінуючим та практично безальтернативним. І тільки наприкінці року, коли влада об'єктивно постала перед проблемою фізичного вичерпання кадрового потенціалу з інших регіонів УРСР, чи не вперше на найвищому рівні (в рішенні ЦК КП(б)У від 27 грудня 1944 р.) зафіксовано, що «укомплектування партійними кадрами, відряджуваними зі східних областей України, в основному має бути завершено в березні 1945 р.» [8, арк. 6]. Час показав очевидну поспішність озвучення таких висновків.

З весни 1945 р. актуалізується тема залучення до роботи в органи більшовицько-радянської влади місцевих активістів, що спонукає регіональних керівників до пошуку альтернативних джерел кадрового резерву на місцях. Однак це зовсім не означало, що посади партійно-радянських посадовців, або хоча б помітну частину їх, зайняли вихідці із місцевого населення.

Впродовж першого року після відновлення радянської влади у західних областях УРСР спостерігалася очевидне дистанціювання номенклатури від місцевого населення, внаслідок чого частка місцевих активістів у номенклатурному переліку партійних службовців Західної України була вкрай мізерною. «Висунення місцевих кадрів проводилося, головним чином, на низову роботу (голови сільрад, інструктори і агенти відділів райвиконкомів, зав. хатами читальнями) і абсолютно не достатньо на районну і особливо – на обласну керівну роботу» [9, арк. 27]. Причина такої кадрової диспропорції крилася, насамперед, в упереджено негативному ставленні партійно-державних чиновників до місцевого населення.

Керівництво держави і республіки, усвідомлюючи необхідність коренізації режиму, вимагало від регіональної партійної влади в обов'язковому порядку залучати західноукраїнських активістів до роботи в апарати управління, про що відділи кадрів відповідних партійних комітетів доповідали у своїх регулярних звітах, доповідних записках,

статистичних даних окремим рядком (абзацом). Намагаючись створити «потрібну інформаційну картинку» для Києва, автори таких документів часто використовували підміну понять, акцентуючи увагу на значному обсязі «проведеної великої роботи» з висунення кадрів на керівні посади з місцевого населення в радянсько-адміністративні, планові, фінансові і торгові органи. В результаті цього, лише на керівну обласну і районну роботу номенклатури Тернопільського обкому КП(б)У в першій половині 1944 р. висунуто з місцевого населення 142 осіб [10, арк. 26]. Часто при цьому не конкретизувалося, що лєвова частка таких призначень стосувалася посад голів і секретарів сільрад, фінансових та заготівельних агентів, голів сільпо, які також входили до переліку районної номенклатури.

За наявності достатньої кількості кандидатів зі східних регіонів республіки, з великою неохотою призначали активістів із числа корінного населення на вищі партійно-радянські номенклатурні посади навіть районного рівня. Обласне партійне керівництво недооцінювало роботу з місцевими активістами і обмежувалося висуненням їх, за умов проведення ретельної перевірки «через органи НКВС» [11, арк. 9], хіба що на другорядні посади. Статистика засвідчує, що представники місцевого населення вкрай рідко обіймали керівні посади у 1944–1945 рр., незважаючи навіть на те, що «багато з них мали освіту і відповідний культурно-освітній рівень, були членами компартії і комсомолу, з належним ідейним рівнем» [12, с. 75]. Так, у першій половині 1945 р. серед очільників виконкомів райрад Тернопільської області місцевими були «тов. Бєвський (Гусятинський район), депутат Верховної Ради УРСР та тов. Стоян (Велико-Дедеркальський район)» [13, арк. 105]. Схожою була ситуація й у решти західноукраїнських областей – за незначним винятком функції голови районного чи міського виконкому виконував приїжджий, а його заступника – виходець з місцевого населення.

З початку 1946 р. спостерігається зміна вектору кадрової політики – основний акцент ставиться на «висунення на керівну роботу і доукомплектування партійно-радянського і господарського апаратів головним чином за рахунок резерву обкому, міськкому і райкомів КП(б)У, а також відомчих організацій» [14, арк. 23]. Його основу складали особи, котрі впродовж попередніх років (1944–1945 рр.) працювали у системі Рад або очолювали окремі підрозділи культурно-освітніх, господарських, фінансових структур.

Наприкінці 1946 р. в Тернопільській області сформовано «резерв у кількості 849 осіб для висунення на керівну роботу, заміщення вакантних посад, а також для заміни тих працівників, які не виправдали себе на роботі» [5, с. 306]. З цією категорією потенційних посадовців проводилася відповідна робота, спрямована на формування у них «марксистсько-ленінського» світогляду та набору базових морально-етичних цінностей, необхідних для оволодіння характерною для тоталітарного режиму технологією управління та усталених норм поведінки «відповідального працівника». Зрозуміло, що вихідці із місцевого населення, окрім іншого, піддавалися дуже прискіпливій перевірці щодо їхньої «політичної благонадійності».

У екстремальних умовах тогочасної військово-політичної ситуації в західних областях України, відібрані до складу кадрового резерву, активно залучалися до агітаційно-пропагандистської роботи серед місцевого населення, до участі у різного роду антиповстанських акціях. У обов'язковому порядку вони відвідували заняття районних партійних та політшкіл.

Варто звернути увагу, що формування такого резерву, поміж іншого, стало можливим завдяки кількісному зростанню лав ВКП(б) у західних областях України. Оскільки основною опорою радянської конструкції політичної влади виступали комітети більшовицької партії – від первинних до обласних, то своє ключове завдання тут більшовики справедливо вбачали у розширенні організаційної мережі КП(б)У за рахунок наповнення її місцевими активістами. Статистичні дані засвідчують, що впродовж 1944–1946 рр. спостерігалася, хоч і повільна, але позитивна динаміка кількісного росту парторганізацій області. Так, на початок січня 1947 р. «у партійних організаціях трьох міст (Тернопіль, Чортків і Кременець. – примітка авторів) нараховувалося 2426 комуністів і у 38 районах – 2644» [5, с. 239]. Однак, за сухими цифрами прослідковується цікава особливість – основна кількість комуністів зосереджувалася в містах, тобто в партійно-державних установах, на залізницях, різних підприємствах тощо, там, де здебільшого працювали кадри, імпортовані в область з інших регіонів республіки. Тоді як у сільській місцевості практично не було осередків КП(б)У. Лєвову частку із загальної кількості комуністів районних центрів області складали працівники силових відомств – МДБ, МВС, судів і прокуратури. Тому більшовицька влада вслякими способами намагалася залучити до лав КП(б)У місцевих активістів, особливо з молодіжного середовища, роблячи ставку на розширення мережі осередків ВЛКСМУ. За умов домінування політичних підходів до методів

комплектування управлінців, активізація роботи місцевих партапаратів у напрямку стимулювання процесу розбудови регіональної мережі партійних структур видається цілком логічною. Власне, розгортання такої діяльності в означуваний нами період і варто розглядати під кутом зору кадрової політики КП(б)У.

Рівень функціональної відповідальності партійної номенклатури західного регіону УРСР в 1944–1946 рр. був достатньо високим, що очевидно не співвідносилось з властивими їй якісними характеристиками. Розуміння цієї невідповідності було настільки очевидним, що за кілька місяців після початку відновлення тут радянської влади з високих обласних трибун звучав заклик до керівників не просто «найближчим часом укомплектувати апарати своїх закладів чесними, відданими радянській владі людьми, сміло підбираючи на роботу з місцевого населення», а вимагалось «до 15 червня райкомам переглянути весь керівний склад районів, очиститися від політично сумнівних людей, жуликів і пройдисвітів» [15, арк. 63].

Нагальність вирішення кадрової проблеми в регіоні мала безсумнівний вплив на формування її якісної складової. Так, на середину червня 1944 р. Тернопільська область була забезпечена партійними та комсомольськими кадрами на 33 % (241 особа). Із загальної кількості призначених посадовців «вищу і незакінчену вищу освіту мали 52 особи, середню і незакінчену середню освіту – 163, початкову – 26. За досвідом керівної роботи керівний склад партійних і комсомольських органів молодий, тому що більшість з них висунуті на керівну роботу вперше. Із загальної кількості підібраних вперше і до одного року працювало 191, решта 50 мали досвід роботи від одного до п'яти років. За національним складом посадовці поділялися наступним чином: українців – 195 (81 %), росіян – 40 (17 %), інших національностей – 6 осіб (0,2 %). Такий результат національного зрізу партійно-комсомольських чиновників області дав обласному керівництву підстави для офіційного висновку про те, що «принцип комплектування за рахунок корінної національності в основному витриманий». Щодо рівня освіченості новопризначених посадовців, то він був оцінений на «хорошо» [16, арк. 20–21].

Поспіх призводив до того, що керівні посади обіймали не стільки професіонали, скільки особи «правильної» політичної орієнтації. Наслідком такої кадрової політики стало те, що «в 1945 р. кожен третій з числа номенклатури ЦК, що звільнився, був замінений через некомпетентність і компрометацію» [17, с. 424]. У Тернопільській області тільки за перше півріччя 1945 р. змінилося 18 других секретарів райкомів та міськкомів. Двоє з них були висунуті на вищу посаду і троє – направлені на навчання, восьмеро – звільнені як такі, що не справилися з роботою, один – скомпроментований, троє – за хворобою та сімейними обставинами, один – помер» [18, арк. 64].

Наприкінці 1946 р. ситуація принципово не змінилася, про що свідчить той факт, що за цей період тільки «по 29–ти номенклатурних посадах з 823 працівників замінено 347 – 42,1 %». Особливо значним рівень змінюваності кадрів спостерігався в «Лановецькому, Копичинецькому, Борщівському, Пробіжнянському і Товстенському районах» [5, с. 293, 295].

Особливо складною була ситуація у низових ланках, де вкрай низький рівень професіоналізму районних чиновників «накладався» на надзвичайно похмуре військово-політичне тло. Так, згідно з дослідженнями І. Терлюка, у більшості сучасників тих подій, котрі не були корінними мешканцями регіону, «про перші післявоєнні роки залишились у пам'яті збройна боротьба, похорони активістів... і страх за своє життя і життя сім'ї. Остання обставина змушувала навіть скерованих до праці високопоставлених чиновників шукати якісь причини, щоб повернутися на попереднє місце роботи» [19, с. 73]. Адже далеко не кожен міг витримати такий тягар фізичного та морально-психологічного тиску.

Часто кадрова ротація не призводила до підвищення якісного рівня чиновників, оскільки було «немало фактів, коли тих, хто себе скомпрометував чи не справився на попередній роботі, висували на інші керівні посади чи на таку саму посаду в іншому місці, де вони знову провалювали роботу» [20, арк. 10].

Спроби у 1944–1945 рр. встановлення запобіжних механізмів для «відсіювання» професійно непридатних, на кшталт відтермінування обов'язкової процедури затвердження кандидатури на бюро комітету КП(б)У, зумовлювалися не стільки потребою вивчення претендентів на посади (за офіційною версією місцевої влади), скільки намаганням секретарів з кадрів уникнути відповідальності за невдалий кадровий підбір.

Загалом, факт значної плинності кадрів у західноукраїнському регіоні у перші повоєнні роки є одним із виразних індикаторів формального підходу до організації там процесу заміщення вакантних керівних посад. Аналіз основних підстав для звільнення партійних

чиновників, зазначених в офіційних партійних документах, дозволив виокремити найбільш поширені з них: переведення на більш відповідальну ділянку роботи з метою її кадрового посилення (підвищення службовою драбиною), або ж на новостворені посади; звільнення у зв'язку з професійною непридатністю, що, зазвичай, мало наслідком переведення в інший район чи область на таку ж посаду; направлення на навчання, як правило, на курси партійно-пропагандистської освіти; за порушення радянської законності та аморальний спосіб життя; за станом здоров'я і сімейними обставинами; смерть чиновника, здебільшого, від рук повстанців.

Причини масового поширення плинності номенклатурних кадрів у 1944 – першій половині 1946 рр. були значно глибшими й носили універсальний характер. Насамперед, внаслідок війни країна зазнала значних людських втрат, що не могло не відобразитися на потенційних можливостях формування кадрового резерву державних управлінців. Незважаючи на очевидну «кадрову кризу», у повоєнний період відновлено сформовану в 1930-х рр. директивну практику комплектування номенклатури. Викликана екстремальними умовами військово-політичної ситуації в регіоні поспішність у роботі відділів кадрів різного рівня партійних комітетів призвела до формалізації процедури підбору та затвердження кандидатур на керівні посади. Як наслідок, до 80 % номенклатурних посадовців виявилися неспроможними виконувати покладені на них службові обов'язки або в силу низького рівня професійності, або за відсутності морально-психологічного стану готовності працювати в умовах потенційної загрози життю.

Отже, найважливішою складовою процесу відновлення радянської влади в західноукраїнському регіоні загалом та на Тернопільщині, зокрема, була кадрова політика. Швидкість та якість інтегрування області в загальносоюзну систему координат безпосередньо залежала від рівня професійності її високопосадовців. Особливістю західноукраїнської партійно-державної номенклатури перших повоєнних років було: низький професійний та загальноосвітній рівень; мізерна кількість серед високопосадовців вихідців з місцевого населення; високий рівень плинності кадрів, зумовлений як об'єктивними та і суб'єктивними причинами; абсолютна залежність від центру в прийнятті управлінських рішень у поєднанні з високим ступенем персональної відповідальності за сферу своїх повноважень.

Список використаних джерел

1. Петляк Ф.А. Партийное руководство Советами на Украине в годы Великой Отечественной войны (1941–1945). К.: Вища школа, 1986. 182 с.
2. Гулай В. Кадрова політика радянського режиму в західних областях України (друга половина 40-х – 50-ті роки ХХ століття) // Вісник Львівського університету. Серія історична. 2002. Вип. 37/2. С. 190–204.
3. Державний архів Тернопільської області (далі – Держархів Тернопільської обл.). Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 154. Арк. 88.
4. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). Ф. 1. Оп. 46. Спр. 394. Арк. 24.
5. Стародубець Г. Місіонери червоної влади (партійно-радянська номенклатура західноукраїнських областей в 1944 – на поч. 1946 рр.). Житомир: «Полісся», 2016. 348 с.
6. Держархів Тернопільської обл. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 154. Арк. 105–106.
7. Там само. Спр. 154. Арк. 94.
8. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 75. Спр. 61. Арк. 6.
9. Держархів Тернопільської обл. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 649. Арк. 27.
10. Там само. Спр. 154. Арк. 26.
11. Державний архів Івано-Франківської області (далі – Держархів Івано-Франківської обл.). Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 171. Арк. 9.
12. Лучаківська І. Етнонаціональні зміни у західних областях України у повоєнні роки (1945–1953 рр.) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В.Гнатюка. Серія: Історія. Тернопіль, 2014. Вип. 2. Ч. 3.
13. Держархів Тернопільської обл. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 154. Арк. 105.
14. Державний архів Львівської області. Ф. П-3. Оп. 2. Спр. 107. Арк. 23.
15. Держархів Тернопільської обл. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 154. Арк. 63.
16. Там само, спр. 154, арк. 20–21.
17. Лисенко О., Першина Т. Відродження державного управління в УРСР (1943–1945 рр.) // Нариси державної служби в Україні / [О.Г.Гаркуша, Є.І.Бородін, С.В.Віднянський та ін.; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт. кол.) та ін.; Голов. упр. держ. служби України; Ін-т історії НАН України]. К.: Ніка-Центр, 2008.
18. Держархів Тернопільської обл. Ф.П-1. Оп.1. Спр.369. Арк. 64.
19. Терлюк І. Росіяни західних областей України (1944–1946): етносоціальне дослідження. Львів: Центр Європи, 1997. 175 с.
20. Держархів Івано-Франківської обл. Ф. П-1. Оп. 1. Спр. 387. Арк. 10.

Віталій Левицький

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВАТ «ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ «ТЕКСТЕРНО»

У Тернопільській області у легкій галузі, питома вага якої майже 9 % в обласному обсязі виробництва, збільшення виробництва (+47,3 %) досягнуто, в основному, за рахунок ВАТ «Текстерно», Кременецької фабрики «Ватин», швейної фабрики «Текстерно», СП «Білербек-Україна» [6, с. 78].

Найбільшим підприємством галузі є ВАТ «Текстерно». Його будівництво підприємства розпочалося в 1965 р. з метою виробництва широкого асортименту бавовняних тканин. В 1968